

Maa- ja metsätalousministeriö

Turtola 31.3.2022

kirjaamo.mmm@gov.fi

Lausuntopyyntö: VN/6683/2022-MMM-1

(Lausuntopyyntö kalastusasetuksen 12 §:n ja halliurosten poistamisasetuksen 2 ja 4 §:ien muuttamisesta)

Lausunto siian merikalastukseen esitetyistä muutoksista

Lausunnot on pyydetty 31.3.2022 mennessä. Tämä tarkoittaa sitä, että MMM eriyttää merikalastuksen säätelytoimet rajajokisopimuksella sovittavista toimista, koska rajajokisopimusneuvottelut Ruotsin kanssa on saatettu päätökseen ennen lausuntoajan päättymistä. Järkevintä olisi laatia kokonaisvaltainen suunnitelma, jossa sovittaisiin samalla kertaa hoitotoimenpiteiden yhdistelmästä sekä merellä, että joella, kuten Suomen ja Ruotsin tutkijat ovat esittäneet. Voimakkaat kalastusrajoitukset on juuri säädetty Tornionjoelle, ilman että MMM esittää merelle mitään merkitsevää rajoitusta, vaikka **ongelma on merellä**.

Yleistä

Luonnon kalakantojen suojelu on itseisarvollista luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Sekä vaellussiika, että meritaimen ovat erittäin uhanalaisia. Meritaimenen kohtalo on sidoksissa siian verkkokalastukseen merellä. Meritaimen on siian verkkokalastuksen sivusaalis. Siiankalastusta koskevassa asetusmuutoksessa on samalla kyse mitä suurimmassa määrin meritaimenen pelastamisesta sukupuutolta. Koska Tornionjoen meritaimenelle ei ole laadittu vuodelle 2015 luvattua kannanhoitosuunnitelmaa, **on asetusmuutoksessa huomioitava meritaimen aivan erityisellä painokkuudella**. Siiankalastuksen järkevöittämisellä voitaisiin pelastaa vaellussiika ja meritaimen samoilla hoitotoimenpiteillä.

Pohjanlahden vaellussiian vahvuus ja säilyminen perustuu lähinnä Tornionjoen siian elinvoimaisuuteen. Myös istutuksista saatava saalis perustuu pitkässä juoksussa luonnontuotantoon. Lausuntopyyntöissä esitetystä kalastusasetuksen muutoksessa on kyse siitä, että Tornionjoen merivaeltainen siika on uhattuna kolmella eri tavalla. Saalis on viime vuosikymmeninä pienentynyt, saaliskalan keskipaino on pudonnut kolmanneksella ja siian vaellus on myöhentynyt lähes kuukaudella. Vaikka Tornionjoen vaellussiian tilanne on muita kantoja parempi ovat siian turvaamiseksi tehtävät toimenpiteet erityisen välttämättömiä paitsi luonnon monimuotoisuuden kannalta, niin myös kalastuksen edellytysten turvaamiseksi lyhyellä ja pitkällä tähtäimellä sekä joella, että merellä.

Jokikalastus

Joessa tapahtuva kalastusmahdollisuus perustuu siihen, mitä mereltä jää. Siian lippous on merkittävin siian kalastusmuoto Tornionjoella. Tällä kalastustavalla on vuosisataiset perinteet ja lippous on matkailun tärkeä vetonaula. Kalastuksen voimakkuus on säilynyt jokseenkin samana vuosisadasta toiseen. Lippokalastus on valikoimaton kalastus, eikä liene aiheuttanut muutosta saaliiksi saadun siian keskikoossa. Kutukannan runsauteen myös jokikalastuksella on merkitystä, mutta varsinainen ongelma on merellä ja on ratkaistavissa vain merellä.

Merikalastus

Merikalastus on ongelmallista sekakanta- ja sekalajikalastusta. Luonnonvarakeskuksen mukaan *”huolimatta viime vuosina vähentyneestä pyynnistä, merialueen siikasaalis on jo vuosien ajan koostunut sioista, jotka eivät ole saavuttaneet sukukypsyyttä”*. Vaellussiian pyynti-ikä on pudonnut 1998–2014 aikavälillä 5,6 vuodesta 5,0 vuoteen.

Tornionjoen siika kalastetaan pääosin keskenkasvuisena syönnösvaelluksellaan pitkin Pohjanlahden rannikkoa aina Selkämerelle asti. Siian verkkokalastus merellä on kalan **kokoon** perustuvaa valikoivaa kalastusta. Asetusmuistiossa mainitaan, että Tornionjoen saalissiian koon pienentyminen johtuu pitkään jatkuneesta voimakkaasti valikoivasta verkkokalastuksesta merellä. Muutoksen sanotaan olevan *”huomattava”*. Kuinka suuri geneettinen muutos on mahdollista muutaman siikasukupolven aikana? Problematiikkaa on syytä avata. Jotakin merkittävää täytyy tapahtua syönnösvaelluksen yhteydessä, kun kuldalle nousevan kalan keskipaino on pienentynyt muutamassa vuosikymmenessä kolmanneksen.

Hyvän vertailukohtana muodostaa lohi. Voimakkaimman merikalastuksen aikana Tornionjoen harvojen saalislohien keskipaino tipahti huomattavasti siikaa radikaalimmin. Kyseessä ei ollut geneettinen muutos, vaan **ylikalastus**. Kolmen merivuoden lohi on kymmenen kilon kieppeillä kuten vanhoinakin aikoina.

Eri osakannat

Luonnonvarakeskuksen mukaan vaellussiikoja on kahta kuturyhmää. Pieneksi jääviä ja suuremmaksi kasvavia. Suuremmat vaeltavat Pohjanlahden eteläosiin. Pienet pysyttelevät Perämeren alueella. Johtuuko Tornionjoen saalissiian keskipainon radikaali pienentyminen enemmänkin siitä, että isojen siikojen osakanta ei pääse kotijokeensa kuteemaan, koska ne altistuvat pitkällä syönnösvaelluksellaan useammille pyydyksille?

Siian merikalastuksen sääntely

Siikaa pyydetään sekä rysillä, että verkoilla. Verkon yleinen solmuväli on vähintään 43 mm siian kalastuksessa. Esimerkiksi ahvenenkalastuksessa rajoitusta ei ole. Käytännössä verkkoihin tarttuu useita eri kalalajeja, myös meritaimenta.

Siiankalastus on määritelmän mukaan kyseessä, kun saaliin painosta vähintään puolet on siikaa. Mikäli siikaa arvostetaan ja ollaan oikeasti huolissaan vaellussiian selviytymisestä, niin kyseistä raja-arvoa tulee pienentää. Määritelmän muutos voisi osaltaan vähentää verkkopyynnin ja erityisesti pienisilmäisten verkkojen käyttöä.

Verkkokalastuksesta rysäkalastukseen, –ahvenien osalta katiskapyyntiin

Naarassiika päättyy tutkimusten mukaan useammin verkkoon kuin koiras. Tämä puoltaa rysäpyyntiä kalastusmuotona. Siirtymistä verkkokalastuksesta rysäkalastukseen tulisi ohjata esimerkiksi verkkokalastusaikoja ja paikkoja rajoittamalla. Merkittävänä oheishyötynä siirtyminen rysäkalastukseen voisi pelastaa lukuisia meritaimenia, kun rasvaevällinen meritaimen voidaan elinkelpoisempänä vapauttaa rysästä kuin verkosta. Karisiianpyynnin pitää perustua tarkkaan sijainnohjaukseen. Muistiossa esitetty investointituki verkkojen asemesta muihin pyyntimuotoihin on kannatettava. Ahven voidaan kalastaa katiskalla.

Tiivistettyinä asiakokonaisuuksina esitämme seuraavaa:

1. Siiankalastukseksi lasketaan sellainen verkkokalastus, jossa siian osuus saaliissa on vähintään yksi kolmasosa saaliin painosta.
2. Verkkojen yleinen solmuväli määritellään vähintään 50 millimetriin sekä vaellussiian, että meritaimenen kantojen suojelemiseksi. Esitetty kahden millimetrin muutos 45 millimetriin on kosmeettinen, se ei paranna vaellussiian tilaa.
3. Kalastusta ohjataan rysäkalastukseen rajoittamalla verkkokalastukseen sallittuja aikoja ja kalastuspaikkoja myös meritaimenkannat huomioiden.
4. Mikäli edellä olevat toimenpiteet eivät osoittaudu riittäviksi, rajoitetaan siiankalastus pelkästään rysäkalastukseen. Tarvittaessa rajoitetaan rysäkalastuksen volyyminä.
5. Rajoitetaan hyljekantaa realistisen kannanhoitosuunnitelman ja tapporahan avulla.

Tornio-Muoniojokiseura ry

Kalervo Aska pj.